

Butlletí 198

Facultat de Ciències Polítiques i de Sociologia

3 de febrer de 2022

En aquest butlletí

- **El concepte del mes: Seguretat humana**
- **De la Facultat al món: Francesc Serra entrevista... Francesc Serra**
- **Notícies**

El llegat de bell hooks

Com afrontar els trastorns mentals a les aules? Breu crònica de la Jornada de Docència

Nova edició del Curs de preparació als concursos i oposicions de la UE i Organismes Internacionals

So Close: Enhancing Social Cohesion through Sharing the Cultural Heritage of Forced Migrations

Mentoria socioeducativa: motivar a altres joves a seguir estudiant

Crida a professorat i equips de recerca per participar en la propera edició del Campus Ítaca

Els nous serveis de bars i restaurants de la UAB

9 de febrer: *Qué passa a Ucraïna?*

El concepte del mes: Seguretat humana: síndrome, concepte i programa polític

La fi de la guerra freda comportà canvis en el sistema internacional i en la relació entre els seus actors, en particular entre els Estats: els anys 90s veuran el naixement de desenes d'Estats i només una unió, els dos lemen. Però també en temes centrals de la política internacional, del món acadèmic i de les polítiques públiques, com el

desenvolupament, el medi ambient i la sostenibilitat, la pau, i, naturalment, la seguretat. Ens ocuparem d'aquest darrer.

A la fi de l'enfrontament Est-Oest, canvià la geopolítica i la geoeconomia; s'esperava –innocentment– una època de pau i de reducció dels conflictes violents i de la reducció de la despesa militar (“dividend de la pau”). Reaparegueren o s'incrementaren, però, els conflictes armats arreu (amb l'excepció d'Amèrica Llatina i el Carib), amb una guerra quasi global (coalició de 30 estats liderada per Estats Units contra Irak el gener de 1991, després de la invasió de Kuwait pel règim de Sadam Hussein l'agost de 1990).

Adicionalment, els conflictes armats d'aquells anys seran sobretot interns, ubicats en estats febles, amb un impacte demolidor sobre la població civil: morts, massacres i violacions massives dels drets humans, desplaçament, fams, entre d'altres, que afecten particularment dones i infantesa; a més, els responsables d'aquest greu impacte eren en gran part els Estats, per acció intencional o bé per omissió o incapacitat. Curt i ras, la violència directa s'adreçà sobretot contra la població civil i no contra els Estats i, per tant, era difícil emprar per gestionar-la o resoldre-la els instruments de la Carta de les NNUU: en ser conflictes interns, sobretot, prevalgué el principi de sobirania i no ingerència sobre el principi de salvaguarda dels drets humans, una tensió i una tendència que encara perdura.

Els cinc primers anys de la postguerra freda foren fulgurants, curulls d'idees normatives i de canvis: el Consell de Seguretat autoritzà més operacions de manteniment de la pau que en tota la guerra freda; es posaren les bases del consens sobre la pau liberal (endegat per *Un programa de pau* i després per una sèrie d'informes de Comissions Humans); finalment, el Programa de Nacions Unides pel Desenvolupament (PNUD), que havia capgirat la concepció economicista del desenvolupament amb l'aparició l'any 1990 del primer Informe de Desenvolupament Humà (que operacionalitza les idees d'Amartya Sen sobre economia del benestar) posà en el centre dels debats i les polítiques les persones i el foment de les seves capacitats i opcions reals d'escollir. El quart informe, 1993, esmentà de passada un nou concepte, “seguretat humana” i el cinquè, 1994, es dedicà íntegrament a desenvolupar el concepte i les set dimensions en què el dividí.

D'aleshores ençà, l'expressió ha fet una llarga trajectòria, molt intensa fins el 2009 aproximadament, més tèbia a partir de 2010, amb un fort ressorgiment a partir de 2017. Per això podem dir, si analitzem els usos que **seguretat humana és més una expressió que un concepte**.

Concretament, s'ha fet servir de tres formes diferents, amb molts matisos en els usos de cadascuna de les tres: a) com a síndrome (conjunt de símptomes); b) com a programa política, és a dir, com

a explicitació d'una finalitat i una estratègia o projecte estratègic a seguir per assolir aquesta finalitat; i c) com a concepte (monogràfic *Afers Internacionals* nº 76).

Com a **síndrome**, l'expressió es refereix a una convergència d'agenda i compromís entre tres tasques subjacents en la totalitat de les relacions internacionals: seguretat, pau i desenvolupament. L'ús de l'expressió seguretat humana expressa canvis molt significatius en la concepció de la pau i la seguretat, així com en la naturalesa de la conflictivitat armada, esdevinguts entre els anys vuitanta i finals dels noranta. Ho resumirem en aquests trets: conflictes armats interns; centralitat de les persones, principals víctimes; normativitat i intervenció de la comunitat internacional abans (prevenció, alerta temprana), durant el període bèl·lic (accions humanitàries, imposició de la pau, negociacions de pau) i després de la fase violenta (construcció de pau). En aquest sentit, en dir seguretat humana es fa referència a moltes d'aquestes coses.

Com a **programa politiconormatiu**, encara marca l'agenda internacional a vint anys vista, junt amb els programes derivats del desenvolupament humà, la responsabilitat de protegir o la sostenibilitat.

Hom pot reconstruir la seva gènesi i evolució en el marc de diversos organismes de les Nacions Unides (PNUD, Comissió de Seguretat Humana, Comissió sobre Intervenció i Seguretat dels Estats, entre d'altres) i constatat com durant dècades ha plantejat reptes i temes d'agenda per a la seguretat i el desenvolupament, especialment en tres dimensions: la de desenvolupament, la de protecció en general, la de la seguretat física de les persones per violències directes no polítiques (el 80% de les 550.000 morts per violència directa l'any de mitjana) i la de protecció de grups vulnerables (Cahill 2004; MacFarlane/Foong 2006).

Vegem dos exemples. El primer, senzill però alhora el principi de tot, l'impacte clar en les resolucions del Consell de Seguretat sobre Somàlia, des de les de 1992 per endegar l'operació UNOSOM fins la Resolució 1244 (1999). El segon vinculat a l'agenda internacional del segle XXI: així com els Objectius de Desenvolupament del Mil·lenni (2000-2015) derivaven de l'agenda de l'ajut oficial al desenvolupament i l'OCDE, no es poden entendre els Objectius de Desenvolupament Sostenible (2015-2030) sense, sobretot les emergències globals mediambientals entorn de la sostenibilitat, però també de l'agenda de seguretat humana.

Com a **concepte**, la idea central de la seguretat humana és que la finalitat de les polítiques de seguretat no han de ser els estats (seguretat nacional), sinó les persones, concretament garantir la seva seguretat física i la seva supervivència. Atesos els canvis contextuais que hem vist en parlar de seguretat humana com a síndrome, es produeix una ampliació i profundització de la noció de seguretat: canvien els referents (allò que cal protegir, amb la centralitat de les persones, les comunitats i les seves formes de vida); s'amplien els reptes i amenaces (presents a la dimensió social, mediambiental, política, econòmica i no només militar), i per tant, l'agenda creix; i, finalment, cal canviar els instruments i les contramesures per garantir una gestió adient dels reptes, amenaces i riscos.

A partir d'aquí, les coses es compliquen, en part per la proposta al 1994 del PNUD, que identificà set components de la seguretat humana: econòmica, alimentària, de salut, ambiental, personal, comunitària i política. Però també per l'agenda o el programa politiconormatiu sorgit dels cinc primer anys de la postguerra freda a NNUU: Boutros Ghali afirmà l'any 1992 a *Un Programa de Pau* que la capa d'ozó porosa (per tant incapaç de frenar les radiacions ultraviolades procedents del sol) suposa per la població afectada una amenaça més gran que un exèrcit hostil; o que la sequera i les malalties poden causar tantes víctimes com les armes de foc. Ben aviat comença el debat entre una concepció restringida de la seguretat humana (*freedom for fear*, evitar els riscos físics per les persones, evitar la por) o una ampliada (*freedom from want*, evitar els riscos derivats de les necessitats –diverses,

materials i no materials- de les persones, que implica òbviament resoldre les carències en desenvolupament i dignitat de les comunitats i éssers humans. Canadà (en l'etapa de govern liberal de finals de segle XX i principis del XX) liderà la concepció restringida i Japó la concepció àmplia.

El resultat ha estat, a nivell conceptual, una noció potencialment tant àmplia, que ha dificultat la seva operacionalització, el que, alhora, ha dificultat el seu ús. Per això a partir de 2010 ha tingut menys presència en l'agenda (vegi's Martin/Owen 2013)..

Tanmateix, fa quatre o cinc ha revifat, tant de la mà d'usos concrets (per exemple, els que va proposar el principal referent actual de les Relacions Internacionals amb enfocament no occidentalocèntric, Acharya) com de propostes de síntesi.

Aquestes propostes plantegen uns requisits. Concretament: ha d'estar centrada en les persones; ser multidimensional; concebuda com a procés; sensible i adaptada a cada context; orientada a la prevenció; impulsar estratègies de canvi per assegurar la protecció i l'empoderament; i, finalment, combinar aspectes concrets de tres finalitats (seguretat física, satisfacció de necessitats bàsiques, garantir la dignitat dels éssers humans).

Per dir-ho de forma ràpida, el ressorgiment prové de partir d'una afirmació sovint oblidada d'una de les primeres acadèmiques que va parlar de les noves concepcions de la seguretat, Emma Rothschild: la seguretat és una condició que fa possible que les altres coses i béns s'esdevinguin. En aplicar això a la seguretat humana i partir de la idea de procés, la seguretat humana pot, podrà, sortir del debat entre concepció restringida i àmplia.

Rafael Grasa

Professor de l'Àrea de Relacions Internacionals i coordinador del Màster en Relacions Internacionals, Seguretat i Desenvolupament

Referències

CAHILL, Kevin M. *Human Security for All. A Tribute to Sergio Viera di Mello*. Nueva York: Fordham University Press, 2004

GRASA, R./MORILLAS, P (eds) , "Monogràfic sobre *Seguridad humana: conceptos, experiencias y propuestas*", *Revista CIDOB d'Afers Internacionals* nº 76, 2007 (es pot consultar a https://www.cidob.org/publicaciones/serie_de_publicacion/revista_cidob_d_afers_internacionals/seguridad_humana_conceptos_experiencias_y_propuestas). Especialment articles de Rafael Grasa i Pol Morillas

MACFARLANE, S.N/FOONG K.<Y., *Human Security and the United Nations. A Critical History*. Indiana University Press, 2006

MARTIN, M./OWEN, T, *Handbook on human security*, Routledge, 2013

De la Facultat al Món: Francesc Serra

Fa anys que m'encarrego d'aquesta secció, *De la Facultat al món*, com a part de la meva tasca de promoció d'intercanvi a la Facultat, i és una tasca agradable i enriquidora. Ara, però, em trobo en una situació ben particular; durant el primer semestre d'aquest curs he fet una estada de recerca a Sudàfrica, i des de l'edició d'aquest butlletí em suggereixen que escrigui l'entrevista d'aquest número segons la meva pròpia experiència. Em sembla bona idea, ja que es tracta d'estimular les estades d'intercanvi entre

l'alumnat, però aquesta és una oportunitat per difondre entre el professorat que les estades a altres centres és una possibilitat real, factible i molt estimulant. Per tant, si m'ho permeteu, aquest cop m'entrevistaré a mi mateix, seguint l'esquema que he seguit fins ara per entrevistar diversos alumnes que han marxat d'intercanvi.

Què et va motivar a sol·licitar una estada d'intercanvi?

Va ser agafar l'oportunitat. D'una banda, al moment d'elaborar el calendari del curs, vaig comprovar que no tenia docència durant el primer semestre; de l'altra, coneixia una mica el país on volia anar, que m'atreïa molt, i hi tenia contactes acadèmics. Finalment, gràcies a la flexibilitat mostrada pels companys i companyes del meu Departament, i per l'equip de deganat, vaig comprovar que podia mantenir totes les tasques de gestió com a Coordinador d'Intercanvis i com a Coordinador del Grau de Relacions Internacionals. D'aquesta manera, em vaig posar en contacte amb dues universitats sud-africanes de prestigi (*Stellenbosch University* i *University of Cape Town*, UCT), que van respondre amb entusiasme i em van convidar a anar-hi.

Ens podries descriure com és el centre on vas realitzar l'intercanvi?

Van ser, com dic, dos centres, tots dos d'un gran nivell acadèmic. La UCT està al nucli urbà de Ciutat del Cap, és un campus enorme amb un conjunt central d'edificis clàssics i diverses facultats disperses al seu entorn. La Universitat de Stellenbosch, en canvi, està a una ciutat petita, a uns 50 quilòmetres, de regust colonial (la ciutat va ser fundada al segle XVII, i la universitat és de 1918); la universitat té els seus centres escampats per la ciutat de Stellenbosch, de manera que es confonen de manera admirable població i acadèmia. A més, Stellenbosch està situada enmig d'una comarca vitivinícola, amb paisatges de vinyes i oliveres impressionants. Com a curiositat, durant l'apartheid la Universitat de Stellenbosch era una universitat que només admetia estudiants blancs, mentre que la UCT era una universitat "negra". Tot i que, evidentment, ja no hi ha aquestes exclusivitats, continua havent-hi diferències; una d'elles és que a Stellenbosch la llengua d'ensenyament en principi era l'afrikaans, però aquesta llengua està reculant força en l'àmbit universitari.

Quins són els principals problemes que has trobat durant la teva experiència i els aspectes més negatius?

Costa trobar problemes en una experiència que ha estat globalment fantàstica, però n'he d'esmentar un de principal, que ha estat el logístic: quan vaig arribar a Sud-àfrica, a començament d'octubre, estaven a punt d'acabar el semestre. Això, sumat a les restriccions per COVID, va fer que a la pràctica fes poca activitat presencial, mentre que la majoria de les reunions i les classes que vaig impartir van ser online. No em queixo pas, és clar; el fet d'estar-me a Ciutat del Cap va permetre'm conèixer

professorat de gran qualitat acadèmica fora del campus, i les meves escasses visites als campus van fer que em familiaritzés amb aquestes universitats.

L'altre gran problema d'aquesta mena d'intercanvis de professorat és el financer: tot i que he tingut totes les facilitats laborals i acadèmiques per part tant de la UAB com dels centres sud-africans, encara hem de fer molt de camí per poder oferir estímuls econòmics suficients per engrescar el professorat amb aquestes estades. Hi ha beques, com ara les del programa KA-107 que permeten que professorats (i alumnes de postgrau) es beneficiïn d'estades breus als països que tenen establert un conveni amb la UAB per mitjà del grup 4U, però a banda d'aquestes estades, relativament limitades, el professorat (com l'alumnat, d'altra banda), encara hem d'invertir un esforç econòmic personal per beneficiar-nos d'aquestes oportunitats.

I els més positius?

Aquí sí que podria esplaïar-me. Des del punt de vista institucional, com a Coordinador d'Intercanvis, he tingut l'oportunitat de fer difusió de la UAB i de la Facultat entre l'alumnat i el professorat de totes dues universitats. M'he entrevistat amb una de les dues alumnes nostres que enguany fan intercanvi amb Stellenbosch (amb l'altra no hem coincidit en el temps), i amb una alumna de la UCT que ens visitarà aquest segon semestre, a més d'una professor ad ela mateixa universitat que també vindrà aviat a la UAB. Des del punt de vista acadèmic, he contactat amb professors d'alt nivell que m'han permès d'ampliar la meva àrea d'interès en el camp de la recerca en Relacions Internacionals, i m'han obert un fort interès sobre els estudis africans. Des del punt de vista personal... només puc dir que hi ha un abans i un després. Sud-àfrica és un país fascinant, amb una societat i una cultura complexes, cosa que les fa més interessants. Qualsevol polítòleg, sociòleg o internacionalista hi trobarà un camp immens i hipnòtic per als seus estudis. A banda (a tenir molt en compte), és un país d'una bellesa sorprenent, i Ciutat del Cap en concret ofereix tota mena d'atractius per al visitant i per al resident, des de platges magnífiques a barris exòtics com Bo-Kaap, o Table Mountain, un parc natural al mig de la ciutat. I una complexitat cultural meravellosa i, malgrat tot, estable.

Com valora la formació rebuda a la Facultat respecte a les exigències a la institució de l'intercanvi?

Des d'Europa partim amb molts prejudicis a l'hora de valorar les universitats africanes. En el cas de Sud-àfrica, si més no, aquests prejudicis són injustificats. El nivell cultural del país és altíssim, i les universitats així ho demostren. Vull recalcar la tasca admirable que fan les universitats sud-africanes col·laborant amb diversos països africans i ajudant al desenvolupament científic d'aquest continent. Quant a continguts, no hi percebo una gran diferència amb les universitats europees, en qualsevol cas, especialment a la UCT, l'estructura del coneixement segueix els patrons dels seus models anglosaxons.

A títol personal, ens pots explicar alguna anècdota o vivència que t'hagi impactat i que creus representativa d'aquesta experiència?

D'anècdotes, en tinc per donar i per vendre... Voldria destacar, si de cas, una que em servirà de capítol d'agraïments. L'Álvaro Dombriz, el coordinador d'intercanvis a la UCT, va ser un dels que em va facilitar més la meva estada a Ciutat del Cap, sobretot quan estava en la fase de ser un projecte. L'Álvaro, que a títol personal és una persona extraordinària, resulta que també és el President de l'Associació de Científics Espanyols (ACE) a Sud-àfrica, i me'n va fer membre "visitant", cosa que em va permetre conèixer un munt de gent interessant. Mentre estava a Sud-àfrica es va donar a conèixer, per part de científics de la Universitat de Kwa-Zulu-Natal, la variant òmicron del Covid-19. Cal dir que Sudàfrica té un gran nivell de coneixement en el camp de la virologia i l'epidemiologia arran de la lluita contra el VIH. Com deueu recordar, aquesta descoberta, a final de novembre, va tenir com a immediata reacció

una cadena de restriccions que es van traduir en suspensió de vols i aïllament de Sud-àfrica, justament quan començava la seva temporada alta de turisme. Tot plegat barrejat, en l'àmbit mediàtic, amb reaccions de prejudici i en ocasions clarament racistes. Doncs bé, des de l'ACE, i coordinats per l'Álvaro, ens vam mobilitzar per concedir entrevistes a ràdio, televisió i premsa escrita espanyoles per tal de defensar el bon nom de Sud-àfrica i dels seus científics. Vaig trobar emocionant de debò que aquest grup de científics expatriats defensés de manera tan compromesa el seu país d'adopció.

Què aconsellaries a alumnes (i al professorat) que s'estiguin rumiant si realitzar o no una estada d'intercanvi?

Que no s'ho rumiïn gaire. Evidentment, això ho recomano sempre amb qualsevol estada d'intercanvi, però en el cas concret de Sud-àfrica, els al·licients són tants, i tan grans, que sembla que el país ens cridi. Com he dit, hi ha convenis amb bones universitats que estan més que disposades a rebre professors i alumnes amb els braços oberts. I, evidentment, sempre estaré a disposició de qui ho desitgi per donar informacions i consells. Quant al professorat, els diria, com a Coordinador d'Intercanvis, que facin el possible per sortir més sovint a pasturar pel món: hem assolit un bon nivell d'intercanvis pel que fa a l'alumnat, però en aquest àmbit encara podem fer una empenta als *profes*!

Francesc Serra (entrevistant a Francesc Serra)

Vicedegà de Relacions Institucionals i d'Intercanvis

Coordinador del Grau en Relacions Internacionals

Notícies

El llegat de bell hooks

Ens va deixar bell hooks el passat 15 de desembre de 2021, amb només 69 anys. Va néixer amb el nom de Gloria Jean Watkins el 1952, en un petit poble de Kentucky (Estats Units), quan la segregació racial encara era un fet legitimat per les anomenades lleis Jim Crow, que propugnaven la segregació “de iure”, sota el lema “separats però iguals”.

La quarta de set germans, filla d'un bidell i d'una treballadora domèstica en el si d'una família amb pocs recursos, va iniciar la seva escolarització en escoles on se segregava per la raça i va aconseguir estudiar a la Universitat de Stanford i obtenir un màster a la Universitat de Wisconsin i un doctorat en Literatura a la Universitat de Califòrnia Santa Cruz (curiosament, amb una tesi doctoral sobre l'obra de l'escriptora afroamericana Toni Morrison). És així com aquesta nena afroamericana, d'origen humil i obrer, nascuda en un estat del sud dels Estats Units dels anys 50, es va convertir en una prolífica escriptora,

educadora i activista feminista i antiracista i en un dels més importants referents i icona del feminisme internacional, coneguda amb el pseudònim de **bell hooks**.

El nom de **bell hooks** l'escollí en honor a la seva besàvia materna. Sempre l'escrivia en minúscules, ja que, des de la seva honestat intel·lectual, considerava que en els seus textos el que havia de prevaldre és "*la substància dels llibres, no el que soc*". Ens ha proporcionat un prolífic llegat de més de quaranta llibres i nombrosos articles acadèmics, dedicats sobretot a l'estudi dels sistemes d'opressió, dominació i discriminació, des d'una perspectiva feminista interseccional. La seva obra ha transcendit les fronteres acadèmiques gràcies a la capacitat de sintetitzar conceptes molt complexos i fer-los assequibles a la societat general, sempre coherent amb la seva voluntat de fugir en la mesura del possible de la cel·lofana acadèmica. Si haguéssim d'escollir una obra que condensi totes les seves idees, ens decantaríem sens dubt per l'obra "*Feminism is for Everybody: Passionate Politics*", que va publicar l'any 2000 i que ha estat traduïda al castellà per l'editorial "*Traficantes de sueños*"

bell hooks entenia el feminisme com un procés d'aprenentatge i, sobretot, com una pràctica de justícia social. El seu recorregut biogràfic li ha permès copsar el nucli de l'opressió que pateixen les dones tant des de dins, com a membre d'una comunitat afroamericana del seu Kentucky natal, com des de fora, com a estudiant i acadèmica afroamericana, part del moviment feminista. La seva pròpia definició de feminisme, que recull una de les seves obres més emblemàtiques, *Ain't I a woman? Black women and feminism* (1981:194-195), sintetitza el seu posicionament: "*no és simplement una lluita per posar fi al masclisme ni un moviment per assegurar que les dones tinguin drets iguals als homes; és el compromís amb l'erradicació de la ideologia de dominació que impregna la cultura occidental a diversos nivells -sexe, raça, classe, entre d'altres- i el compromís per reorganitzar la societat dels Estats Units per tal que el desenvolupament individual de les persones predomini sobre l'imperialisme, l'expansió econòmica i els desitjos materials*"

Ha estat sempre plenament convençuda que el feminisme s'ha d'erigir en un moviment polític massiu, que interpel·li totes les dones i també els homes si vol ser eficaç i transformador, amb capacitat d'identificar i articular totes les formes d'opressió cap a les dones més enllà del gènere. Aquesta seva capacitat d'anàlisi des d'una mirada holística i interseccional, que situa en el centre totes les desigualtats que romanen en els marges i que, més enllà del diagnòstic, vol oferir-nos el camí i els mitjans per desmantellar-les, considero que és el seu principal llegat. Una herència que ens aporta, per damunt de tot, la clau per conjugar una noció de llibertat compatible amb el compromís per tal d'avançar en comú i una consigna a la que ella fou en tot moment fidel, segons la qual convèncer és sempre millor que censurar i cancel·lar (una afirmació gens banal en els temps que corren)

Només establint aliances sense ocultar les desigualtats serà possible fer front i liquidar totes les formes d'opressió. Això sí, sense excloure ningú. És així com, en la seva obra "*The will to change*", l'única traduïda al català amb el títol "*La voluntat de canviar: homes, masculinitat i amor*", **bell hooks** reflexiona sobre la pèrdua que estan vivint actualment molts homes pel que fa a la seva posició de privilegi patriarcal i la necessitat que entenguin que aquesta cultura els ha desposseït de la possibilitat de conèixer-se a si mateixos i de relacionar-se amb els seus propis sentiments.

I, per acabar, no podem oblidar el seu vessant com a docent a les aules universitàries. Estimava la docència i es desviava per convertir l'aula en una comunitat d'aprenentatge emocionant, un espai on transgredir tota classe de fronteres, des del compromís amb la cerca intel·lectual, l'esperit crític i la capacitat de transmetre el desig i la il·lusió per aprendre. La seva obra *Teaching to transgress: education as the practice of freedom* (1994), també traduïda al castellà, recull una sèrie d'assajos que donen testimoni del seu compromís amb l'ensenyament com a pràctica de llibertat.

Sònia Parella

Professora de Sociologia i directora del Departament de Sociologia

Com afrontar els trastorns mentals a les aules? Breu crònica de la Jornada de Docència

El passat dimarts 1 de febrer es va celebrar la Jornada de Docència que organitza cada any la Facultat, adreçada al professorat, que enguany va portar el títol de “**Com afrontar l’increment de trastorns de salut mental a les aules i a les tutories? Estratègies, consells, protocols i serveis**”.

La Jornada va comptar amb dos ponents, **Sílvia Edo Izquierdo**, professora titular del Departament de Psicologia Bàsica, Evolutiva i de l’Educació i membre del Grup de Recerca en Estrès i Salut; i **Sònia Sánchez Busques**, coordinadora de la Comunitat de Recerca Estratègica en Salut Mental de la UAB i també del Grup de Treball sobre Benestar Emocional del Campus Saludable i Sostenible. Aquí n’hem fet un breu resum.

L’estrès acadèmic i els seus moments

La professora **Sílvia Edo** va fer una ampla exposició sobre els contextos que afavoreixen l’aparició de trastorns mentals a la universitat. Va distingir entre uns trastorns mentals més permanents, que habitualment ja compten amb diagnòstics mèdics previs, i altres més episòdics o temporals. Va assenyalar **l’estrès acadèmic** com a possible causant de malestar emocional, que pot portar a un patiment que s’acabi traduint en un trastorn mental, normalment temporal, però que si no s’agafa a temps pot esdevenir permanent.

Tanmateix, la ponent va advertir que no tot l’estrès és dolent, sinó que és un mecanisme adaptatiu i necessari per a superar els reptes de la vida diària. El problema apareix quan es prolonga en el temps sense que l’estudiant trobi la manera de gestionar-lo adequadament. I és això el que la institució hauria de procurar evitar.

D’acord amb els estudis realitzats, l’estrès acadèmic és més freqüent en els primers i en els últims cursos. Els moments d’**entrada** i **sortida** de la universitat, que és quan l’estudiant s’enfronta a més situacions de por, inseguretat i incertesa. I, de manera més habitual, l’estrès acadèmic es manifesta en les **situacions avaluatives**.

Les conseqüències de l’estrès acadèmic i com observar-les

Les **conseqüències** d’un estrès acadèmic negatiu són de diferents tipus. Des de trastorns físics (malalties cardiovasculars, cefalees, etc.), fins l’alteració d’hàbits i conductes (pautes alimentàries, sedentarisme, insomni, consum de tòxics, etc.) i, sobretot, l’afectació al rendiment acadèmic per dificultats de memòria, d’atenció, de motivació, etc., així com una tendència a interpretar de manera desfavorable la informació ambigua i a percebre més els senyals de fracàs que els d’èxit.

D’acord amb la ponent, quan un estudiant presenta una major irritabilitat, repeteix les mateixes preguntes de manera reiterada, li costa memoritzar, té sensació de manca de temps, o té baixes

expectatives sobre els seus resultats, és molt probable que estigui passant un episodi d'estrès acadèmic. Són els **indicadors** que ens poden donar pistes. La prolongació de la situació pot comportar una baixa autoestima, baixa motivació i, en conseqüència, el potencial abandonament dels estudis.

Entre la deixadesa i el perfeccionisme

Sílvia Edo va advertir que tots aquells símptomes, en principi, no s'haurien d'interpretar com una "**deixadesa**" per part de l'estudiant. O, almenys, el professorat hauria d'intentar identificar quan es deu a una actitud poc exigent de l'estudiant i quan a un desequilibri entre els seus recursos (cognitius o emocionals) i les exigències que li planteja l'entorn acadèmic. La ponent va posar molt d'èmfasi en la qüestió de la "sensació de manca de temps", que, segons ella, habitualment no es produeix perquè no es disposi de temps, sinó per una mala planificació a mig o llarg termini, per una prioritització de la immediata. Aquella manca de temps sovint s'intenta compensar restant temps a les hores de dormir o d'alimentar-se, amb la qual cosa encara disminueixen més els seus recursos per afrontar la situació.

D'altra banda, la ponent va advertir també dels perills del "**perfeccionisme**", que és un factor que afecta a una part important d'estudiants. En aquests casos, el que es produeix és un desequilibri entre el que l'estudiant pretén fer i els recursos i condicions de què disposa per a fer-ho, un desequilibri que s'acaba manifestant amb els mateixos indicadors citats (irritabilitat, dificultats de concentració, sensació de manca de temps, baixa autoestima, etc.). Per tant, són situacions que afecten també a persones que poden ser molt bons estudiants.

Què pot fer el professorat davant aquestes situacions?

Entre els **consells** que ambdues ponents, la Sílvia Edo i la Sònia Sánchez, van donar al professorat, destaquen coses com les següents:

- Potenciar la motivació, per exemple reforçant el lligam entre els continguts docents i la seva aplicabilitat pràctica o professional.
- Identificar amb antelació estudiants que no obtenen els resultats esperats i oferir-los tutories per orientar-los i facilitar-los la gestió de l'estudi.
- No menysvalorar l'estrès acadèmic
- Escoltar sense prejudicar.
- Donar confiança.
- Utilitzar un llenguatge positiu i realista.
- Per a les avaluacions, reduir la percepció d'amenaça. Per exemple, facilitar les característiques de la prova amb suficient antelació (així com exercicis per a preparar l'examen), reduir la transcendència de l'examen, oferir la possibilitat de resoldre dubtes sobre el contingut, etc.
- Reduir la urgència per acabar la carrera.

Els recursos a l'abast

La psicòloga **Sònia Sánchez**, que al llarg de la sessió havia anat intercalant comentaris, reflexions i exemples de molt interès, en la part final va fer una exposició detallada de **tots els Serveis que té la UAB** per a donar suport davant les situacions descrites. La ponent va explicar que el Rectorat està preparant un circuit i uns protocols per a facilitar-ne l'accés per part de tota la comunitat universitària.

Va assenyalar també que el Rectorat és conscient que no pot demanar al professorat que faci diagnòstics a l'aula, que distingeixi entre quines situacions són crisis d'ansietat i quines no. Per això, el que es preveu és instaurar algun mecanisme institucional que permeti adreçar els casos a diferents Serveis, en funció de si es necessita assistència clínica, acompanyament o formació.

En aquest sentit, es va parlar del **Servei Assistencial de Salut** i del **Servei de Psicologia i Logopèdia**, com a llocs on es presta assistència psicològica en casos d'emergències de salut mental; dels serveis de la FAS com el **PIUNE** (Servei per a l'Inclusió) i el **Voluntariat del Programa de Salut**; de la **Unitat d'Assessorament Psicopedagògic**, que ofereix assessorament als estudiants en estratègies d'aprenentatge; de l'**Àrea de Prevenció i Assistència**, que s'ocupa dels riscos laborals, entre ells els psicosocials; del **Grup de Treball sobre Benestar Emocional** (del Campus Saludable i Sostenible), que organitza activitats divulgatives i pràctiques; o de les activitats formatives que es fan des de la **Unitat de Formació** (cursos de gestió de l'estrès, de gestió de conflictes, de gestió emocional, etc.) i dos MOOCs que tracten el tema (un sobre primers auxilis psicològics i un altre sobre filosofia de les emocions). Finalment, també va explicar a què es dedica el **CORE de Salut Mental de la UAB**, que ella coordina, que intenta integrar les investigacions sobre el tema que es fan des de Grups de Recerca de diferents Facultats i Departaments del Campus.

Un debat que durarà temps

Durant la jornada hi va haver un interessant per part del professorat assistent, en el que es van plantejar qüestions com en quina mesura podem córrer el risc de donar una educació massa sobreprotectora, o com distingir els/les estudiants que realment mereixen un tracte més flexible d'aquells/es altres que simplement no estudien prou, o com es poden introduir límits (i mostrar que el travessar-los té conseqüències) d'una manera legítima i que la institució recolzi, així com fer que els límits d'un professor siguin similars als d'altres, per evitar que no siguin posicionaments individuals sinó un marc assumit per la institució (la Facultat).

En definitiva, una Jornada que va encetar molts debats i va deixar molts fils dels que estirar.

Josep Lluís Espluga

Professor de Sociologia, coordinador del Grau en Sociologia i coordinador del PAT a la Facultat

Nova edició del Cours de preparació als concursos i oposicions de la UE i Organismes Internacionals

El Servei d'Ocupabilitat inicia la setena edició del **Curs de preparació als concursos i oposicions de la UE i Organismes Internacionals**. Aquest curs està adreçat prioritàriament a persones estudiants i titulades de la UAB que tinguin interès a conèixer les oportunitats de pràctiques i feina a les institucions i agències de la Unió Europea i altres organitzacions internacionals, i també a

entrenar-se pels processos de selecció que s'hi convoquen regularment.

El curs té un enfocament pràctic i integral amb exercicis i test específics, simulacres de proves, dinàmiques de grup, materials audiovisuals i una interacció i participació continuades de les persones assistents. L'horari és de **9 a 14h els dissabtes 5, 12, 19 i 26 de març**. A més a més, el **dissabte 2 d'abril** s'acorda amb cada alumne l'horari específic de la tutoria individual.

El període d'inscripció finalitza el proper 16 de febrer. Pels que estiguen interessats, [aquí](#) trobareu informació més específica sobre els continguts, la metodologia o la admissió, entre d'altres..

Ahora, el proper 8 de febrer, es farà el **Sessió informativa "Pràctiques i feina a les institucions europees i organismes internacionals"** e la mà de José Díaz Lafuente, professor del Departament de Relacions Internacionals i Història Global de la Universidad Complutense de Madrid (UCM), i de Carlos Pérez Padilla, alumni de la UAB que treballa a l'European External Action Service.

La sessió està adreçada a l'alumnat interessat a desenvolupar la seva carrera professional en institucions de la Unió Europea i/o altres organismes internacionals. S'informarà sobre quines oposicions i concursos s'hi convoquen, com cal registrar-s'hi i quines fases i proves cal superar o quines competències es requereixen, entre altres qüestions.

Com a mesura de protecció davant la Covid-19, **el taller es realitzarà virtualment mitjançant l'aplicació Google Meet i l'alumnat hi podrà assistir registrant-se en aquest [enllaç](#).**

Laura Dueñas

Becària de Comunicació de la Facultat

So Close: Enhancing Social Cohesion through Sharing the Cultural Heritage of Forced Migrations

SO-CLOSE és un projecte de tres anys que ha rebut finançament del programa de recerca i innovació Horitzó 2020 de la Unió Europea.

Aquest projecte el desenvolupa un consorci multidisciplinari constituït per socis procedents de cinc països (Espanya, Grècia, Suècia, Itàlia i Polònia) que es poden agrupar en quatre àmbits d'expertesa: investigació acadèmica en els camps de la sociologia, l'història, la memòria i el patrimoni cultural (UAB, Universitat de Lund), empreses tecnològiques i instituts de recerca (ENG, CERTH, Tempesta), institucions culturals (Associació Villa Decius, Fundació de l'Escola de la Pau Monte Sole, Museu de l'Exili) i organitzacions de refugiats (GFR).

La Universitat Autònoma de Barcelona dirigeix el projecte i els investigadors del GEDIME la Dra. Teresa Sordé, la Dra. Sònia Parella i el Dr. Massoud Sharifi tenen un paper destacat en la coordinació i realització de diverses tasques. La Dra. Ainhoa Flecha és actualment la coordinadora del projecte i també dirigeix, supervisa i coordina les tasques i activitats incloses en el WP7 on s'estableixen els "requisits ètics" que ha de complir el projecte.

La idea principal que persegueix SO-CLOSE és compartir l'experiència del desplaçament forçat i la migració entre els refugiats recents i les comunitats locals d'Europa on s'han assentat. L'objectiu del projecte és contribuir a la cohesió social així com combatre la marginació o exclusió dels refugiats

facilitant la trobada entre històries de vida similars, utilitzant eines digitals i artístiques innovadores. SO-CLOSE proposa una metodologia complexa, oberta i interactiva per assolir tots els seus objectius, basada en les idees d'intercanvi, col·laboració i co-creació. A través del contingut digital i al voltant del concepte de patrimoni cultural, s'està creant una forma de comunicació constant i oberta entre l'acadèmia, els grups objectiu, les institucions culturals i la població en general.

A partir de les teories de la creació de patrimoni cultural, exposant experiències comunes passades i presents, escoltant les necessitats dels grups objectiu i desenvolupant una plantilla metodològica de disseny co-creatiu d'eines digitals i productes culturals replicables, SO-CLOSE proposa millorar la cohesió social i promoure l'entesa mútua entre els refugiats i les comunitats locals. Les dades i la metodologia resultants s'utilitzaran per desenvolupar diverses aplicacions digitals. Creant història, sociologia, estudis culturals, art i informàtica, SO-CLOSE està en procés de dissenyar eines educatives i culturals com llibres de cuina interactius, documentals interactius basats en enregistraments de vídeo immersius, Chatbots d'intel·ligència artificial, exposicions interactives basades en memòries personals i una plataforma en línia, anomenada "Memory Centre". El desenvolupament del projecte SO-CLOSE es durà a terme en quatre localitzacions pilot a Polònia, Grècia, Espanya i Itàlia. Tot i confiar en tecnologies innovadores com la realitat augmentada, el projecte continua arrelat en la dimensió local, implicant cada comunitat local en la creació d'una narrativa compartida pròpia amb els refugiats que hi viuen.

Les tres dimensions del projecte (teòrica, metodològica i social) interactuen i s'alimenten mútuament en una espiral de millora contínua. Les activitats SO-CLOSE es duen a terme en tres fases principals. Durant la primera fase del projecte es va realitzar una investigació acadèmica sobre la memòria i les pràctiques col·lectives de creació de patrimoni, l'experiència i les necessitats dels diferents agents implicats en el projecte (grups de refugiats, comunitats locals, institucions culturals, acadèmics). Les activitats de la segona fase es van centrar en el desenvolupament dels prototips de les eines digitals. Utilitzant els resultats de les proves d'aquesta segona fase, la tercera i última fase conduirà a la consolidació del sistema i al desplegament de la versió completa de la caixa d'eines digital SO-CLOSE

Les eines digitals seran productes útils que ajudaran a fomentar el diàleg entre diversos la patrimoniis culturals sobre la base d'experiències compartides de migració forçada per part dels refugiats i de les comunitats locals. Al final del projecte, la caixa d'eines creada per SO-CLOSE serà replicable, reutilitzable i escalable a diferents regions i països per part de nous proveïdors de serveis (com ara institucions culturals, museus i monuments, escoles, etc.) i grups objectiu (per exemple, altres grups socials en risc).

Massoud Sharifi Dryaz

Professor de sociologia i investigador del projecte

Enllaços:

Web: <https://so-close.eu/>

Twitter: @So_close_eu

Facebook: <https://www.facebook.com/socloseeu>

Youtube: <https://www.youtube.com/channel/UCljgzAh96n7k0D7LzZ1pLVA>

Mentoria socioeducativa: motivar a altres joves a seguir estudiant

A través del nou programa de mentoria socioeducativa a secundària s'afavoreix a que joves de Cerdanyola del Vallès i de Badia tinguin més motivació acadèmica

El programa de Mentoria socioeducativa a secundària té l'objectiu d'afavorir l'èxit educatiu d'alumnes de secundària de Cerdanyola i Badia del Vallès que es troben en situació de vulnerabilitat social i econòmica i baixa motivació acadèmica. Es busca aconseguir minimitzar la desafecció escolar en aquests alumnes per tal de consolidar la seva continuïtat en els estudis obligatoris i contribuir en la realització dels seus objectius tant acadèmics com personals.

Hi poden participar estudiants de la UAB, de qualsevol grau, màster o postgrau, amb interès en fer un acompanyament individualitzat a un/a jove de 13-14 anys a través d'una mentoria social, per tal de motivar-lo en els seus estudis i altres inquietuds.

El programa utilitza l'eina de la mentoria, un procés d'acompanyament i suport entre dues persones en el qual aquell que fa de mentor o mentora brinda la seva ajuda en la presa de decisions i l'adquisició de coneixements. El que es busca, doncs, és facilitar el desenvolupament personal i social de la persona mentorada a través de l'establiment d'un vincle de confiança, compromís i implicació. Els estudiants participants fan de mentor o mentora a un d'aquests alumnes, amb qui organitzen una trobada setmanal d'aproximadament de dues hores. Les trobades són a la tarda als municipis de Cerdanyola o Badia del Vallès, o bé a l'entorn proper.

Com apuntar-se al voluntariat?

Des de la FAS es busquen voluntaris que hi vulguin participar des del mes de febrer fins al juny i que tinguin habilitats comunicatives, maduresa emocional i capacitat empàtica, que siguin capaços de posar-se en el rol de referent i establir aquesta relació d'aprenentatge mutu.

Per apuntar-se a voluntari, cal omplir [aquest formulari](#) amb les dades personals i indicar el programa en el qual s'està interessat, en aquest cas el de Mentoria socioeducativa.

També es pot contactar amb d'equip de responsables del programa per correu electrònic a mentoriasocioeducativa.fas@gmail.com o bé per telèfon al número 634 814 093.

Mentoria social

Aquest nou programa de Mentoria socioeducativa a secundària es converteix en el quart projecte de mentoria social que es realitza enguany a la FAS, acompanyant a programes com el CROMA 2.0. amb infants de primària, també dins de l'àrea socioeducativa; Entre Joves, de l'àrea de l'acompanyament a la joventut migrada no acompanyada; i el programa d'Acollida amb joves refugiats en situació irregular, de l'àrea de cooperació.

Crida a professorat i equips de recerca per participar en la propera edició del Campus Ítaca

Es tracta de fer una proposta d'activitats pedagògiques des de la vostra àrea de coneixement adaptant el contingut a joves de 15-16 anys. Teniu fins el 14 de febrer per enviar les propostes de sociologia, ciència política i relacions internacionals.

Des de la Fundació Autònoma Solidària (FAS), estàn cercant professorat i/o equips de recerca motivats per a participar a la propera edició del [Campus Ítaca](#).

La proposta és un programa de promoció i motivació per l'aprenentatge a joves que han acabat el 3er d'ESO, amb la finalitat que quan acabin la secundària, vulguin continuar els seus estudis post-obligatoris. Per tant, va dirigit a alumnat de 15-16 anys amb bones capacitats per l'estudi, i amb manca de referents amb estudis superiors, i que la seva situació socioeconòmica fa que no es projectin cap a accedir a estudis superiors.

És un programa d'estiu, va des de la darrera setmana de juny fins la primera quinzena de juliol. Hi participen un total de 315 joves de les comarques del Vallès Oriental i Occidental, i es distribueixen en dos torns. A cada torn els joves realitzen una estada de 7 dies.

La estructura del programa està pensada en la combinació de diverses activitats acadèmiques, amb activitats lúdico-esportives dinamitzades. És en aquestes activitats acadèmiques que ens demanen la nostra col·laboració.

QUÈ HA DE FER EL PROFESSORAT INTERESSAT?

El professorat interessat en col·laborar, ha de fer una una proposta des de la seva àrea de coneixement adaptant el contingut a joves de 15-16 anys, tenint en compte que hi ha un equip tècnic que els podrà assessorar en la part pedagògica de la proposta per tal d'adaptar-la al programa. Hi ha dos tipus d'activitats que els calen noves propostes:

- Cas a resoldre: durada de 6h (2h-2h-2h) en un sol dia, i es repliquen 2 dies a cada torn, és a dir, (6h amb un grup i 6h amb un altre grup.), un total de 24h d'activitat. Són ràtios de 10 joves amb el seu monitor/a de referència. La finalitat és resoldre un problema de la societat des de la mirada d'una disciplina.
- Projectes: durada de 10h (repartides en 5 sessions en 3 dies), es realitza un projecte per torn, amb un total de 20h. Les ràtios són de 10 joves i el seu monitor/a. La finalitat és fer un tastet de una mini recerca i mostra els resultats en un acte de cloenda davant les famílies. La participació al programa té una remuneració de 60€/h, hi ha un petit calaix per material específic de l'activitat. Teniu fins el 14 de febrer per enviar les propostes al correu campus.itaca@uab.cat.

Laura Dueñas

Becària de Comunicació de la Facultat

Els nous serveis de bars i restaurants de la UAB

Els bars i restaurants de la UAB amplien horaris. Vols saber què hi trobaràs a cadascun d'ells? Què ofereix la UAB de consum responsable i sostenible? T'ho expliquem tot!

Els bars i restaurants del campus han ampliat els horaris per donar servei a tota la comunitat universitària. Les cafeteries de Ciències Socials, Ciències i Bio ciències, Enginyeria i Lletres i

Psicologia obren de 8h a 18h. La de la Plaça Cívica obre de 8h a 19h, Educació, Comunicació, Veterinària i Medicina de 8h a 17h i Rectorat de 8h a 16h.

Tots els restaurants ofereixen servei de cafeteria amb cafès, begudes, pastes i entrepans. A més, la cafeteria de Ciències i Bio ciències inclou a la seva carta un menú de wok i pizzes per emportar. Les cafeteries de Lletres i Psicologia, Rectorat, Ciències i Bio ciències, Educació-FTI, Medicina i Plaça Cívica ofereixen menús mentre que les cafeteries d'Enginyeria, Comunicació, Veterinària i Ciències Socials preparen plats combinats.

La UAB disposa d'un [web](#) en què recull tots els restaurants del campus de Bellaterra i de Sabadell, tant els gestionats pel Servei de Restauració com la resta d'establiments. Inclou un mapa on estan geolocalitzats, a més d'informació pràctica sobre horaris, oferta i dades de contacte. També hi ha un apartat sobre alimentació i salut on es **facilita informació sobre controls sanitaris i sobre alimentació sense gluten ni al·lèrgens**, i l'apartat "Restauració responsable" on s'expliquen les campanyes i iniciatives de la UAB relacionades amb sostenibilitat i justícia social en l'àmbit alimentari.

Els bars i restaurants de la UAB aposten per **productes locals, de temporada i de proximitat**. També s'hi pot trobar **aliments ecològics**. Tots els establiments del campus disposen de dues acreditacions concedides pel Departament de Salut de la Generalitat: l'acreditació AMED (Establiments promotors de l'Alimentació Mediterrània) i l'acreditació AQUÍ SÍ – Fruita i Salut (establiments promotors del consum de fruita fresca, variada, de qualitat i de proximitat).

D'altra banda, a l'apartat "Carta de serveis" del web, s'explica el funcionament i els compromisos de qualitat dels bars restaurant de la UAB amb l'objectiu de fomentar la millora contínua i l'augment del grau de satisfacció dels usuaris.

Al la web [Responsabilitat Social i Universitària](#), hi ha un apartat també de Campus saludable i sostenible on trobaràs consells sobre hàbits alimentaris saludables, propostes de receptes, consells sobre alimentació saludable, recursos per l'alumnat i molt més!

Laura Dueñas

Becària de Comunicació a la Facultat

9 de febrer: *Què passa a Ucraïna?*

El dimecres 9 de febrer, a les 13h, el professor de Relacions Internacionals i especialista en l'espai ex-soviètic, **Francesc Serra**, ens oferirà una xerrada amb el títol ***Què passa a Ucraïna?***, per ajudar a entendre què està passant i perquè està passant en aquest Estat de l'Europa de l'Est, que els últims dies ha saltat a les primeres pàgines de la crònica internacional.

Escriu-nos!

Si ens vols enviar informació perquè la puguem incloure en el butlletí, fer-ne difusió a les xarxes socials o fer-ne una notícia per la web:

Vicedeganat de Comunicació, Professionalització i TFG

comunicacio.fcps@uab.cat

També ens trobaràs a [@politiques](https://www.instagram.com/politiques) i la web de la Facultat <https://www.uab.cat/centres-docents/politiques-sociologia/>